

Sotsiaalministeerium
info@sm.ee
Suur-Ameerika 1
10122, Tallinn

Teie 26.06.2025 nr 1-6/3198-1/

Meie 25.08.2025 nr 5.2-2/17263-2

Eelnõu tagasiside

Sotsiaalkindlustusametile (SKA) on esitatud arvamuse andmiseks „**välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse**“ eelnõu. SKA tutvus eelnõuga ja esitab selle kohta järgmise arvamuse.

1. Eelnõuga pannakse SKA-le uued ülesanded, millega kaasneb täiendava tööjõu ja eelarveliste lisavahendite vajadus. Kui SKA-le vajalike vahendeid ja ressursse ei eraldata, siis ei pruugi me jõuda uusi ülesandeid õigeaegselt ja ootuspäraselt täita. Täpsemalt näeme vajadust täiendavate ressursside järele järgmiste ülesannete täitmisel:

- saatjata alaealiste esindamise võimekuse loomine (mh Politsei- ja Piirivalveameti ametitoimingute juures), võimalike partnerite leidmine ja esindajate koolitamine;
- saatjata alaealiste isikute esindamise ülesande täitmine ameti poolt;
- saatjata alaealiste uue majutusüksuse või selleks tingimuste loomine majutuskeskuses.

Viidatud ülesannete täitmine eeldab ametilt ressursside vajadust uute võimekuse ettevalmistamisel, inimeste koolitamisel, valmisoleku loomisel, lepingupartnerite leidmisel, ülesannete täitmisel, jne. Esmase hinnangu kohaselt tuleks selliste ülesannete täitmiseks ette näha eelarvelised vahendid minimaalselt ühe täiendava teenistukohta personalikulude katmiseks (summas 50 000 eurot). Lisaks näeme vajadust täiendavate eelarveliste vahendite järele, mis võimaldaks ametil luua direktiivi nõuetele vastav saatjata alaealiste majutusüksus ja kaasata esindamise ülesande täitmisse isikuid. Kuivõrd SKA ei ole kõiki selliseid ülesandeid varasemalt täitnud, siis ei ole meil hetkel võimalik täpset kulude prognoosi esitada.

2. **Eelnõu § 13 lõige 5.** Rakenduspraktika vaates vajaks täpsustamist, millises situatsioonis saab saatjata alaealise esindamise sätteid kohaldada piiratud teovõimega täisealise suhtes? Teeme ettepaneku kaaluda eelnõu seletuskirja täiendamist selliselt, et vastavate sätete kohaldamine eeldab kehtiva teovõime piiramise dokumendi olemasolu.

3. **Eelnõu § 14 lõige 4.** Palume täpsustada, kes peab sellist teavet esindatavale andma. Hetkel jääb eelnõust mulje, nagu tuleks esindajal nõustada esindatavat kaebuse esitamise võimalusest kohtule tema enda tegevuse peale. Samas jääb ebaselgeks, kes sellisel juhul esitab esindatava nimel kaebuse halduskohtule? Kas esindaja peaks edastama kohtule kaebuse iseenda tegevuse peale?

4. **Eelnõu § 14 lõige 5.** Teeme ettepaneku, et Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) teavitab esindaja tegevusega seonduvast esindaja õigusi täitvat asutust, kuna hetkel jääb ebaselgeks, miks tuleks sellekohane teave edastada alati ka SKA-le.

5. **Eelnõu § 14 lõige 6.** Teeme ettepaneku kaaluda lõike 6 sõnastuse muutmist järgmiselt:

„(6) Kui valla- või linnavalitsus ei saa massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras või muul ettenägematul juhul saatjata alaealise välismaalase esindaja ülesandeid täita, võib esindaja edasilükkamatuid ülesandeid täita Sotsiaalkindlustusamet, teavitades sellest viivitamata alaealise viibimiskoha järgset valla- või linnavalitsust.“

Põhjendus: Lõige 6 näeb saatjata alaealise esindamise erisuse olukorraks kui valla- või linnavalitsus ei saa alaealist esindada. Sellisel juhul on saatjata alaealise esindamise pädevus ka SKA-l, kuid seda nende toimingute osas, mida valla-või linnavalitsus ei saa mingil põhjusel õigeaegselt täita ja mida ei saa esindaja puudumise tõttu edasi lükata. Protsess toimiks sarnaselt lasteabitelefoni ja senisele lastekaitse praktikale, kus SKA teostab teatud toimingud, kuid lapse eestkostja (s.h esindaja) ülesandeid täidab kohalik omavalitsus. Sellest tulenevalt oleks meie ettepanek, et SKA täidaks saatjata alaealise ajutisel esindamisel Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) [2024/1348](#) artiklis 23 nimetatud ülesandeid. Teisisõnu tegemist ei ole eestkostja ülesannete täitmisega kuni isiku täisealiseks saamiseni või eestkostja määramiseni.

Juhul kui sellist lähenemist ei toetata palume eelnõu seletuskirjas selgitada, mida peetakse § 14 lõikes 6 märgitud „ettenägematult suure saatjata alaealiste välismaalaste arvu“ all silmas? Selleks, et mitte takerduda seaduse rakendamisel hilisemastesse vaidlustesse oleks mingit indikatsiooni on vaja. Siinkohal tuleb arvestada, et eestkostja ülesannete täitmine (kuni eestkostja määramiseni) tähendaks kogu isiku- ja varahoolduse teostamist, mis nõuaks SKA-lt palju suuremat ressursi olemasolu kui seda eeldaks teatud edasilükkamatute toimingute ajutine teostamine.

Ühtlasi palume täpsustada, millise lepingu sõlmimist lõikes 6 silmas peetakse. Kas SKA-l on lubatud anda sellekohane haldusülesande täitmine üle eraõiguslikule isikule? Kui jah, siis võiks vastavat volitusnormi täpsustada näiteks analoogselt VRKS § 32 lõikega 3. Näiteks võiks kaaluda § 14 täiendamist täiendava lõikega järgmiselt:

„(x) Sotsiaalkindlustusamet võib saatjata alaealise esindamise ülesannete täitmise anda halduskoostöö seaduses sätestatud korras sõlmitud halduslepingu alusel üle füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule.“

6. Eelnõu § 16 lõige 3 punkt 4. Teeme ettepaneku lisada sätte sõnastusele „käesoleva seaduse tähenduses“. Seda põhjusel et erivajaduse sisu VRKS-i mõttes on lahti kirjutatud eelnõu § 19 lõikes 2, kuid see erineb sellest, millisena mõistetakse erivajadust sotsiaalhoolekandes. Alternatiivselt võiks kaaluda erivajaduse termini avamist seaduse mõistete all.

7. Eelnõu § 19 lõige 6. Toetame eelnõu lahendust, mille kohaselt PPA fikseerib taotleja erivajaduse kirjalikult ja määrab taotlejale antavad menetluslikud eritagatised ja vastuvõtu erivajadused. Samas peame oluliseks, et siin säiliks ka teatud paindlikkus. Ehk lisaks kirjalikult fikseeritule, võiks olla võimalus ka jooksvalt vaadata, mis teenuseid isik vajab ning neid talle siis tagada/osutada.

8. Eelnõu § 29 lõige 2. Jääb ebaselgeks kuidas see info SKA-ni jõuab. Lõike 1 kohaselt teavitab PPA SKA-d isiku majutusvajadusest pärast taotluse saamist. Samas saatjata alaealine iseseisvalt taotlust esitada ei saa. Lisaks teavitab eelnõu § 29 lõike 1 punkti 3 kohaselt PPA saatjata alaealise eestkostja ülesandeid täitvat isikut, kuid SKA peab teavitama PPA-d isikust, kes täidab saatjata alaealise eestkostja ülesandeid. Jääb arusaamatuks, kuidas SKA-ni jõuab info selle kohta, kes täidab saatjata alaealise eestkostja ülesandeid. Tõenäoliselt eeldaks selline teabevahetus täpsustusi seoses teabe esitamise kohustusega SKA-le. Lisaks tekitab küsimus, mida tuleks lugeda saatjata alaealise puhul harilikuks viibimiskohaks.

9. Eelnõu § 47 lõige 3. Teeme ettepaneku kaaluda, kas konkreetset numbrilised piirmäärad saaks asendada viitega SHS § 131 lõigetes 3-5 toodud määradele. See aitaks lihtsamini tagada VRKS aja- ja asjakohasust kui SHS-i määrades peaksid tulema muudatused.

10. Eelnõu § 49. Paragrahv käsitleb taotleja õigusi ja materiaalseid vastuvõtutingimusi hädaolukorras. Samas toob Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1346 artikkel 20 lõige välja, et liikmesriik võib erandjuhtudel määrata muud vastuvõtutingimused. Nimetatud

direktiiv ei viita ainult hädaolukorrale, eriolukorrale, vaid sellele kui mh on tavaolukorras olemasolevad majutusvõimalused ajutiselt ammendunud või kui ebaproportsionaalselt suure hulga isikute majutamise vajaduse või inimtegevusest tingitud või loodusõnnetuse tõttu ei ole tavalised majutusvõimalused ajutiselt kättesaadavad (art 20 punkt 10.b). Sellest tulenevalt teeme ettepaneku kaaluda § 49 alandatud vastuvõtutingimuste laiendamise võimalust ka muudes olukordades, mis eelda otseselt hädaolukorra väljakuulutamist. SKA vaates on oluline, et alandatud vastuvõtutingimusi saaks rakendada ka olukorras, kus sotsiaalteenuste tavavõime on ammendunud. Näiteks oleme Ukraina kriisi puhul näinud, et sotsiaalteenuste tavavõime võib olla oluliselt häiritud ka siis kui hädaolukorda ei ole välja kuulutatud. See tähendab, et tegu ei pruugi olla lühiajalise massilise sisserändega, vaid olukorraga, kus riiki saabub pikema perioodi vältel selline hulk inimesi, kellele pole võimalik enam tavalisi vastuvõtutingimusi pakkuda. Direktiiv näeb muidugi ette teavituskohustuse, kuid see on hetkel planeeritud läbi PPA.

11. Eelnõu § 84. Palume täpsustada, kas andmete loetelus peaks olema samuti eelnõu § 19 lõike 6 andmed. Viidatud andmed on praktikas vajalikud muuhulgas sotsiaalteenuste osutamiseks. Kui neid andmeid rahvusvahelise kaitse andmise registris ei kajastata, siis ei jõua need andmed SKA-ni.

Lõpetuseks markeerime, et VRKS-i arutelude raames on olnud teemaks ka majutuskeskuses osutatava tervishoiuteenuse korralduse üleandmine Tervisekassale. Need arutelud on pooleli, kuid oleks hea kui kokkulepete saavutamiseni saaks SKA-le edastada tervisekontrolli protokoll nädalise, mille põhjal oleks meil võimalik majutuskeskuse toel tervisekontrolli ja teenuste korraldamist senini paremini planeerida. Lisaks teeme ettepaneku kaaluda eelnõu täiendamist punktiga, mis kohustaks kõiki menetluses osalevaid asutusi edastama saatjata alaealise eestkostja ülesandeid täitvale asutusele ja juhtumikorraldajale menetluse käigus tekkivat asjakohast infot, välja arvatud juhul, kui info avaldamine on seadusega keelatud. Selline üldisem teabevahetus aitaks tagada lapse parimate huvide järgimise ja menetluse läbipaistvuse.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Maret Maripuu
peadirektor

Andrus Jürgens
57833628, Andrus.Jurgens@sotsiaalkindlustusamet.ee

Marge Märgi
54720389, Marge.Magi@sotsiaalkindlustusamet.ee

Leila Siiroja
57493268, Leila.Siiroja@sotsiaalkindlustusamet.ee

Kaja Rattas
53401856, Kaja.Rattas@sotsiaalkindlustusamet.ee

Siret Sarv
53054288, siret.sarv@sotsiaalkindlustusamet.ee

Liis Paloots
58706922, Liis.Paloots@sotsiaalkindlustusamet.ee